

Kategorie: Dlouhodobý slídil

Vítěz za rok 2023: projekt MojeOdpadky.cz

Ekologické chování a snižování produkce odpadu je obecně dobrá věc. Problém ovšem nastává, když se odvoz odpadu stává přetechizovaným systémem spojeným se sledováním osobních údajů obyvatel obcí, kteří jsou fakticky sankcionováni za to, že si chrání soukromí. Projekt MojeOdpadky.cz společnosti ISNO IT, s.r.o. nabízí obcím a městům tzv. Motivační systém MESOH (Motivační a evidenční systém pro odpadové hospodářství), který odměňuje občany za ekologické chování v souvislosti s produkcí a likvidací odpadu tzv. EKO body, za něž mohou získat slevy. Méně ale provozovatelé už mluví o tom, že se získáním EKO bodů je spojeno i shromažďování osobních údajů provozovateli systému, že ekobody lze získat i za nesouvisející aktivity, jako třeba za pravidelnou návštěvu webových stránek provozovatele nebo aktivní komunikaci s ním, že jsou v systému znevýhodněni lidé, kteří nemají přístup k internetu, nebo že systém poskytování slev za sběr bodů je vlastně totéž jako systém pokut za nedostatečnou ochotu sdílet osobní informace.

Jak lze zjistit z Manuálu k novému motivačnímu systému odpadového hospodářství, který jako šablonu pro své občany uveřejňují zapojené obce, tak systém MESOH funguje tak, že obce předávají osobní údaje svých občanů společnosti ISNO IT, která provozuje projekt Moje Odpadky a v jeho rámci motivační systém MESOH. Všem domácnostem je automaticky zřízen odpadový účet, který sleduje jejich nakládání s odpady. Pomocí přidělených nalepovacích QR kódů je podrobně evidován svoz odpadu či míra jeho třídění v každé domácnosti. Systém je navíc nastaven tak, že pro občany funguje plně systém slev až tehdy, když odpadový účet aktivně využívají, vyplňují dotazníky, kde se zavazují k ekologickému nakládání s odpady nebo aktivně komunikují. Za to vše lze získat EKO body. Další EKO body systém připisuje třeba za evidované nákupy ve vybraných partnerských obchodech provozovatele systému. Od nasbíraných EKO bodů se pak odvíjí to, kolik za svoz odpadu zaplatíte.

Jak vyplývá ze zásad GDPR na stránkách projektu, tak společnost ISNO IT je někdy zpracovatelem pro obce a někdy i samostatným správcem. Z podmínek není přitom jasné, kdy je v jaké roli. V každém případě ale údaje předávané obcemi, stejně jako data od občanů, kteří využívají účet odpadového hospodářství, jsou podle provozovatele systému například využívány k personalizovanému zasílání obchodních sdělení, a to i bez souhlasu subjektu údajů. Mimochodem otázka platnosti souhlasu se zpracováním osobních údajů v tomto povinně-nepovinném systému by si zasloužila sama o sobě analýzu.

Provozovatel dále sbírá například geolokační data o vašem pohybu nebo data o nakupování u partnerů. Jestli se tak děje pouze se souhlasem není z podmínek zřejmé. Jako právní titul je zde totiž zmiňován vedle souhlasu i oprávněný zájem provozovatele. Třešničkou na dortu je pak využívání marketingových nebo analytických cookies společností Facebook nebo Google na webových stránkách provozovatele, přes něž se k odpadovým účtům přistupuje.

Vedle rozsáhlého sběru osobních údajů o občanech, kteří jsou do systému automaticky zapojeni z rozhodnutí obcí, je třeba upozornit i na další rozměr takového systému, kdy jsou v něm znevýhodněni ti, kteří z různých důvodů nepracují s internetem a nemohou tak plně využívat systém EKO bodů.

Využívání technologií při třídění a svozu odpadu je jistě lákavé a na první pohled výhodné pro všechny zúčastněné, opakované nominace na anticenu v posledních letech ale ukazují, že řadě občanů takto invazivní systém vadí. Obce, kterých už je dle provozovatele zapojeno

do systému více než 100, ale i ty, které o podobném řešení uvažují, by měly lépe zvažovat i aspekty ochrany soukromí svých občanů nebo rizika digitálního vyloučení. K podpoře ekologického chování při nakládání s odpady lze jistě využívat i méně „technologicky nabušené“, ale současně více soukromí přátelské a sociálně inkluzivní přístupy, jako je třeba jednoduché zpoplatnění vývozu odpadu v závislosti na objemu nádob nebo frekvenci svozu.

Zdroje:

- <https://www.mojeodpadky.cz/>
- <http://www.dobrisiskoaktualne.cz/rozhovory/nasi-zastupitele/helebrant-odpady-mesoh-dobris>
- <https://www.mojeodpadky.cz/precykluj/>
- https://www.buchlovice.cz/e_download.php?file=data/multipage/editor/editor-34-208-cs_2.pdf&original=Manu%C3%A1l%20MESOH%20Buchlovice.pdf